

دانشگاه پیام نور استان اصفهان

مرکز / واحد آران و بیدگل

گروه معارف

پروژه کارشناسی ارشد

رشته‌ی الهیات

گرایش علوم قرآن و حدیث

عنوان پروژه:

محوریت مودت در تحکیم بنیان خانواده

«با تأکید بر آیه ۲۱ سوره روم»

استاد راهنما:

جناب آقای دکتر رحمت اله عبدا... زاده آرانی

تهیه کننده:

اکرم شاملی

تیرماه ۱۳۹۲

فهرست مطالب

عنوان	صفحه
چکیده	ج
مقدمه	۱
مودت در لغت	۲
مودت در اصطلاح	۳
مودت از منظر تفاسیر قرآنی شیعه	۴
مودت از منظر تفسیر کشاف	۸
روانشناسی خانواده و مودت	۹
حمایت عاطفی زوجین	۱۲
عاطفه پایدار	۱۳
انواع عشق	۱۴
تحکیم بنیان خانواده در پرتو عشق الهی	۱۵
شگفتی‌های عشق	۱۶
انواع عشق از نظر اشترنبرگ	۲۰
جمع‌بندی و نتیجه‌گیری	۲۲
پیشنهاد	۲۲
منابع و مأخذ	۲۳

محوریت مودت در تحکیم بنیان خانواده

«با تأکید بر آیه ۲۱ سوره روم»

چکیده

مودت سرمایه‌ای عظیم است که خداوند متعال در آفرینش زن و مرد به امانت نهاده و گل آنان را چنان سرشته است که گنجینه‌ی قلوبشان این در گرانها را در خود پیوراند. مودت این واژه‌ی زیبای قرآنی از ابتدای آفرینش با خانواده عجین گشته و در ژرفای دلهای پاک آدمیان جای گرفته، باشد که آن را دریابند و با اهدای صمیمانه‌ی آن به همسر و انیس خویش روحی دوباره به کالبد زندگی مشترکشان ببخشند.

قرآن کریم نیز در لابلای آیات روحانی‌اش آن را ارمغان خداوند به زوجین نامیده است که ثمره‌اش رسیدن به سکون و آرامش خواهد بود لذا در این مقاله سعی بر این است که با استفاده از کلام الهی معجزه پاک مودت و عشق را از منظر قرآن، روانشناسی و اخلاق خانوادگی بررسی نموده و دلایل رسیدن به سکون و آرامش در خانواده را با تأکید بر آیه‌ی ۲۱ سوره روم مورد کنکاش قرار دهد. امید که ره‌توشه‌ای باشد برای تمامی زوجین خصوصاً زوجین جوان ایران زمین و هر روز شاهد استحکام بنیان خانواده‌ها و جان‌نثاری زوجین در مقابل یکدیگر باشیم.

واژگان کلیدی: مودت، عشق، تفسیر قرآن، خانواده، روان‌شناسی

خانواده مهم‌ترین رکن از ارکان اجتماع و مقدس‌ترین بنیان در نهاد اسلام است که خداوند متعال آن را به وجود آورده و تشکیل آن را ضامن بقای نسل بشریت و رسیدن زن و مرد به سرحد کمال می‌داند.

زن و مرد، در نظام آفرینش و برنامه‌ریزی حکیمانه‌ی الهی صمیمانه با هم پیوند می‌خورند و با به کارگیری تعالیم ناب و زیبای الهی ضامن بقا و استحکام این واحد کوچک اجتماعی و البته منبع بزرگ تربیت می‌گردند و با عشقی پایدار به تربیت نسلی کارآمد و وفادار می‌پردازند.

خانه و خانواده به معنای خانه‌داری نیست بلکه به معنای مهم‌ترین کانون جهت رشد و تعالی انسانهاست که والدین و به تبع آنها فرزندان در آن شکل گرفته و ارزشهای اصیل انسانی را در آن دنبال می‌نمایند.

خانواده کلمه‌ای است پاک و طیب که از درون آن برکت، نیکی، عشق، مودت، محبت، سکون و آرامش تراوش می‌کند و هرچند ظاهر و ساختار آن در زمین است لیکن شاخ و برگ و ثمره‌ی پاک آن در آسمان‌ها خواهد بود و از برکت و معنویت خاص برخوردار می‌باشد. جامعه همچون پیکری است که خانواده یکی از سلول‌های آن و آن‌هم سلولی بنیادین است که محل تربیت نسلی بزرگ و انتقال دهنده فرهنگ‌ها و تمدن‌های ناب است. خانواده محل سکینه و آرامش، راحتی، سعادت و خوشبختی است که خداوند متعال همواره وجود آن را حاکی از آیات و نشانه‌های وجودی خویش می‌داند و همسران را به این امر واقف می‌کند که آفرینش شما و خانواده آیتی است برای آنان که خواهان تفکرند. خداوند در آیه ۲۱ سوره روم علاوه بر اشاره به مطالب فوق الذکر خاطرنشان می‌شود در بین همسران امانتی به یادگار گذاشته که اگر در مسیر زندگی آن را به کار گیرند ضامن سلامت خانواده و روح و روان زوجین خواهد بود و این تنها همسرانند که می‌توانند این مروارید زیبا و ودیعه‌ی پاک الهی یعنی «مودت» را در صدف وجود خویش بپرورانند و به هدف والای ازدواج و حکمت اصیل آن که رسیدن به کمال انسانیت و قرب الهی است دست یابند. این مقاله در نظر دارد با بررسی واژه «مودت» و کاربرد آن در زندگی از سوی زوجین به حکمت الهی پی ببرد و از زلال معارف قرآنی و دریای بیکران علم الهی قطره‌ای برگیرد شایان توجه و نیاز خانواده‌های عزیز، باشد که هر روز نظاره‌گر پیوندهای عاشقانه همراه با استحکامی جاودانه باشیم.

عقل را قربان کن اندر عشق دوست
ملت عشق از همه دینها جداست
عاشقان را شد مدرس حسن دوست
زاهد با ترس می‌تازد به پا
عشق چون کشتی بود بهر خوامی

عقلا باری از آن سویست کوست
عاشقان را مذهب و ملت خداست
دفتر و درس و سبقشان روی اوست
عاشقان پران‌تر از برق و هما (مثنوی دفتر پنجم)
کم بود آفت، بود اغلب خلاص (مثنوی دفتر چهارم)
و من ... التوفیق

مودت در لغت

بر اساس تعبیر شیرین قرآن از آیات و نشانه‌های خداوند متعال آفرینش زوجهای انسانی است که هدف از این آفرینش رسیدن به سکینه و آرامش در سایه‌سار آن ودیعه‌ی پاک الهی یعنی مودت و رحمت می‌باشد.

خداوند متعال در آیات متعدد از جمله آیه ۲۱ سوره روم این امانت را به عنوان آیه‌ای از آیات وجودی خویش معرفی می‌نماید و اینکه می‌فرماید: در این مودت و رحمت نشانه‌ای است برای آنان که می‌اندیشند خود در خور تحقیق و بررسی است تا بتوان به کنه کلام الهی پی برده و به مقصود اصلی دست یازید.

لذا نیاز است این واژه از نظر لغت و اصطلاح مورد بررسی قرار گیرد.

واژه‌ی «مودت» در کلام و لغت عرب از ریشه‌ی «ودّ» گرفته شده است و معانی استخراج شده از فرهنگنامه‌ها عبارتند از:

«الْوَدُّ: مصدو - : دوستی .. «بِوَدٍّ أَنْ يَكُونَ كَذَا»: دوست داشتنم چنین باشد: دوستدار یا بسیار دوستدار.

ج: اوداد و اود. «قوم و د»: قومی که یکدیگر را دوست داشته و با هم مهربان باشند.

وَدَأْتُمْ تَوَدُّنَا وَتَوَدُّهُ عَلَيْهِ الْأَرْضُ: زمین را بر روی آن هموار کرد. علیه و به او: او را هلاک کرد. «وَدَأْتُمْ

الارض»: زمین آن را در خود پنهان کرد»^۱

«وَدَّ: يَوَدُّ، وَدًّا، وَدًا، وَدَادًا، وَلَادَةً، مُؤَدِّدَةً، مُؤَدِّدَةً»

۵: او را دوست داشت.

تَوَدَّدَهُ: خواستار دوستی با او شد. - إِلَيْهِ: به او دوستی و محبت کرد.

۱ - خلیل جُرّ، مترجم سید حمید طیبیان، فرهنگ لاروس، ج ۲، ص ۲۱۶۹.

کرده است. به عقیده اشترنبرگ، هرچند این نوع عشق، قوی‌ترین و بادوام‌ترین نوع عشق است ولی بسیار نادر می‌باشد.

به نظر اشتنبرگ عشق مثل یک مثلث است و بهترین عشق به متساوی‌الاضلاع شباهت دارد. عشق سه عنصر دارد: صمیمیت، هوس و تعهد. عشق زمانی بهترین حالت را خواهد داشت که هر یک از سه عنصر را تقریباً به طور یکسان شامل شود.

دستورالعمل اشتنبرگ جهت آشنایی با مقیاس این عشق با جملاتی تنظیم شده که شامل ۴۵ جمله می‌باشد و از افراد خواسته که در هر جمله نام زوج یا زوجه خویش را بیان کرده و بین ۱ تا ۹ امتیاز برای هر جمله در نظر گرفته است. از این میزان ۱۵ جمله اول بیانگر صمیمیت، ۱۵ جمله دوم هوس، و ۱۵ جمله آخر تعهد را منعکس می‌کند و اعدادی که در جلو هر گروه ۱۵ جمله‌ای گذاشتید جمع کنید تا سطح شما در سه عنصر عشق معلوم شود.

با ارزیابی شدت نسبی سه عنصر عشق می‌توانید از تفسیرهای زیر کمک بگیرید تا بدانید معشوق خود را چقدر دوست دارید.

انواع عشق از نظر اشتنبرگ

۱- فقدان عشق: در این نوع رابطه هیچ یک از عناصر عشق وجود ندارد. این رابطه را در زندگی روزانه با مردم عادی داریم. اگر احساساتان درباره معشوقتان از این نوع باشد می‌توان گفت رابطه‌تان در معرض خطر است.

همدلی: این احساس زمانی دست می‌دهد که هوس و تعهد به مقدار کم حضور داشته باشند. اما صمیمیت در حد بالایی باشد. این احساس را معمولاً در مورد دوستان صمیمی داریم.

وسوسه یا شور و شوق: از ویژگی‌های روابطی است که در آنها هوس شدید است اما صمیمیت و تعهد در سطح ضعیفی قرار دارند.

عشق خالی: زمانی احساس می‌شود که تعهد قوی باشد اما هوس و صمیمیت در سطح پایینی قرار گیرند.

عشق رمانتیک: هوس و صمیمیت شدید است اما به اندازه کافی زندگی مشترک یا تجربه مشترک ندارند تا متقابلاً احساس تعهد کنند.

عشق عاطفی: صمیمیت و تعهد شدید است اما هوس ضعیف.

عشق ساده لوحانه: هوس و تعهد بالاست اما صمیمیت ضعیف است. در زوج‌هایی دیده می‌شود که یک عنصر مشترک قوی دارند و به همین دلیل تصمیم می‌گیرند ازدواج کنند حتی اگر یکدیگر را نشناسند. آنها پس از آنکه نسبت به هم متعهد می‌شوند احساس صمیمیت را تفسیر نتایج خود می‌کنند. گاهی هم احساس می‌کنند همدیگر را دوست ندارند.

عشق آرمانی: این عشق کامل سه عنصر را به طور سخاوتمندانه در خود دارد. همانطور که اشتراک می‌گوید: رسیدن به این مرحله خیلی آسانتر از نگه داشتن آن است. آیا می‌توانید عشق آرمانی داشته باشید شما و همسرتان؟!!!!

جمع‌بندی و نتیجه‌گیری

با مطالعه‌ی مطالب فوق می‌توان نتیجه گرفت که هر محبت و مودتی آیتی از رحمت و مرحمت الهی است و جلوه‌ای از جمال احدی و قطره‌ای از دریای بیکران کمال و فضل او که در آیه ۲۱ سوره روم نیز این امر هویدا است، آنجا که خداوند می‌فرماید: مهم‌ترین سرمایه‌ای که در بین همسران برای رسیدن به سکون و آرامش قرار دادم مودت و رحمت است و این ودیعه‌ی الهی را گویای دوستی و مهرورزی زوجین اعلام می‌دارد و به ما می‌فهماند هیچ محبت دنیوی محبوب‌تر و شیرین‌تر از رحمت و عشق ورزی بین دو همسر دل‌بند آنهم به صورت کاملاً متقابل نخواهد بود که البته این امر هم در سایه شناخت صحیح زوجین از هم میسر می‌شود. لذا شایسته است زنان و مردان موحد و آزاده نیز همواره درصدد شناخت از یکدیگر برآمده و همچنین پرمعناترین واژه‌های محبت‌آمیز را در تمام شرایط زندگی تقدیم یکدیگر نمایند، چراکه می‌دانند محبت و مودت فقط یک احساس نیست بلکه زیباترین لبیک به گرانقدرترین نیاز فطری انسان یعنی عاشق بودن و عشق ورزیدن است که این نیز در معنای عمیق مودت گنجانده شده است.

پیشنهاد

اگر آن زمان که دختران و پسران آهنگ تشکیل خانواده می‌نمایند قبل از شروع زندگی مشترک با استفاده از کلاس‌ها و آموزش‌هایی به یادگیری آیین صحیح همسررداری و شناخت از یکدیگر می‌پرداختند می‌توانستند توشه‌ای بر سفر زیبایی زندگی جمع نموده و زندگی‌ای موفق تجربه نمایند. امید که در آینده‌ای نزدیک شاهد ایرانی باشیم مملو از شادی آنهم با وجود زوجین و خانواده‌هایی که همواره با واسطه‌ی مودت و دوستی عشق را نثار هم می‌کنند و هرگز سخنی از طلاق نشنویم. آمین.

منابع و مآخذ

- ۱- القرآن الکریم، ترجمه‌ی مهدی الهی قمشه‌ای، چاپخانه مهدی، قم، ۱۳۸۶ ه.ش.
- ۲- افروز، غلامعلی، همسران برتر، انتشارات انجمن اولیا و مربیان، تهران، ۱۳۷۷ ه.ش.
- ۳- الآلوسی البغدادی، السید محمود، روح المعانی فی تفسیر العظیم و السبع الثبانی، داراحیاء التراث العربی، بیروت، ۴۲۰ ه.ق.
- ۴- جان گری، مردان مریخی زنان ونوسی، مترجمین: حمیدرضا بلوچ، بهناز پیاده، انتشارات عقیل، تهران، ۱۳۸۳ ه.ش.
- ۵- خطیب، سید مهدی، این نقش‌ها واقعی است، انتشارات مؤسسه آموزشی و پژوهشی امام خمینی (ره)، چاپ عترة، ۱۳۹۰ ه.ش.
- ۶- خلیل‌جر، ترجمه سید حمید طیبیان، فرهنگ لاروس، انتشارات امیرکبیر، تهران، ۱۳۸۴ ه.ش.
- ۷- خنیفر، حسین، مژده پورحیسنی، مهارت‌های زندگی، چاپخانه قدس، قم، ۱۳۶۸ ه.ش.
- ۸- دی آنجلیس، باربارا، رازهایی درباره‌ی عشق، انتشارات نسل نواندیش، تهران، ۱۳۸۹ ه.ش.
- ۹- راغب اصفهانی، حسین‌بن محمد، مفردات، تحقیق ندیم مرعشلی، المکتبه المرتضویه لاجباء الآثار الجعفریه، بی‌تا.
- ۱۰- رحیمی اردستانی، مصطفی، ترجمه المنجد، انتشارات صبا، تهران، ۱۳۸۰ ه.ش.
- ۱۱- زمخشری، محمودبن عمر، کشاف، دارالکتب العربی، بیروت، ۱۴۰۷ ه.ق.
- ۱۲- سجادی، سید جعفر، فرهنگ معارف اسلامی، انتشارات کومش، ۱۳۷۹ ه.ش.
- ۱۳- سلحشور، علی، آداب سخنوری و مهارت‌های ارتباطی، انتشارات دانشگاه کردستان، ۱۳۸۹ ه.ش.
- ۱۴- طباطبایی، سید محمدحسین، مترجم: سید محمدباقر موسوی، تفسیر المیزان، دفتر انتشارات اسلامی قم، بهار ۱۳۸۶ ه.ش.
- ۱۵- طبرسی، ابوعلی فضل بن حسن، تفسیر مجمع البیان، مترجم: علی کرمی، انتشارات فراهانی، ۱۳۸۰ ه.ش.
- ۱۶- قرائتی، محسن، تفسیر نور، ناشر: مرکز فرهنگی درس‌هایی از قرآن، تهران، ۱۳۸۸ ه.ش.
- ۱۷- مکارم شیرازی، ناصر، تفسیر نمونه، ناشر: دارالکتب الاسلامیه، تهران، ۱۳۸۵ ه.ش.
- ۱۸- ویکی پدیا (بی تا) رابرت اشتربنبرگ. http://en.wikipedia.org/wiki/Robert_Sternberg

